

Historie: Norbert Fabian Čapek v Brně 2.

Čapkovy oblasti zájmu, počátky jeho publikační činnosti.

Historie

Norbert Fabian Čapek a jeho působení v Brně (1898-1914)

ČAPKOVY OBLASTI ZÁJMU, POČÁTKY JEHO PUBLIKAČNÍ ČINNOSTI

O Čapkově enormní snaze zviditelnit reformační etapu našich náboženských dějin a navazovat na ni svědčí i to, že v Brně zpracoval a v roce 1903 zde poprvé tiskem vydal knížku *Úryvky z dějin kaceřovaných křesťanů*,¹⁰ sestavenou na základě jednotlivých článků, které předtím psal pro časopisy *Moravský bratr* a *Slova pro život*.

Je to v Čapkově bibliografii dost ojedinělé dílo, protože se v něm ukazuje poněkud netypická poloha jeho osobnosti: Čapek-historik, badatel, který systematicky studuje prameny v Moravském zemském archivu, aby osvětlil a co možná nejobjektivněji popsal historii i základní východiska a principy víry reformačních hnutí (zejména bratrských) v katolické církvi v českých zemích.

ÚRYVKY

✧ ✧ Z DĚJIN ✧ ✧
KACEŘOVANÝCH
✧ KŘEŠŤANŮ. ✧

Sepsal

NORBERT F. ČAPEK,

redaktor časopisů „Slova pro
život“ + „Moravský bratr“.

Tiskem Eduarda Kalousa v Brně. + Nákladem N. F. Čapka.

Titulní strana prvního vydání Čapkovy knihy Úryvky z dějin kaceřovaných křesťanů. (Archiv KLK.)

Bylo to zároveň první dílo svého druhu u nás, nevěnoval se totiž jen čisté historii, ale také výkladu (a pochopitelně obhajobě) věroučných přístupů bratří. Žádná jiná z publikací, které Čapek během svého života sepsal a vydal, nebyla takto badatelsky pojatá, s poměrně rozsáhlým poznámkovým aparátem.

Od chvíle, kdy přijel do Brna, byl Čapek činný i na poli novinářském. Ostatně byla to jedna z cest, jak šířit povědomí o novém sboru i přístupu ke křesťanské víře. A protože Čapek byl výborným redaktorem i autorem, byla to také cesta dost účinná.

Nikoli ovšem jednoduchá. Rakousko-uherská monarchie byla stále soustátím, kde bylo centrální mocí dost pozorně kontrolováno, zda někde nebují protimonarchistické tendence (ať už národnostní nebo protikatolické, a přiznejme si: oboje bylo u Čapka z pohledu úřadů možné).

Pokud chtěl kdokoli vydávat vlastní tiskoviny, bez ohledu na to, zda to byly pouze letáky nebo nějaká širší vydavatelská činnost, neobešel se bez souhlasu státu.

Čapek si nejprve požádal o povolení vlastnit rozmnožovací stroj (mimeograf). Získal ho 14. prosince 1898,¹¹ a to na rozmnožování textů s duchovním obsahem pro členy a přátele baptistického sboru. Další povolení se pak vztahovala již na konkrétní větší vydavatelské záměry.

Hned po příjezdu začal uvažovat o nějakém periodiku, jež by napomohlo šíření baptistických (a Čapkových) myšlenek. Máme doložen oficiální policejní souhlas pro vydávání prvního z těch, která zde Čapek postupně založil, *Slova pro život*, s podtitulem *List pro pěstování křesťanství na způsob apoštolů a starých bratří českých*.

SLOVA PRO ŽIVOT

LIST PRO PĚSTOVÁNÍ
KŘESŤANSTVÍ PO ZPŮSOBU APOŠTOLŮ A STARÝCH BRATRŮ ČESKÝCH.

Vychází 15. každého měsíce. Předplácí se na celý rok 50 h (pro Německo 62 h, pro jiné země 86 h.
Vydává **Norbert F. Čapek**. Redakce a administrace v Brně, Sirotní ulice č. 4.

Náboženské boje ve Francii.

(Dokončení.)

Pan Dupont se svou stranou byl poražen na celé čáře a farář Marchand se svou stranou zvítězil. Pan Boivin byl zvolen starostou. Pan Marchand nebyl sice zvolen do zastupitelstva, neboť nechtěl té cti, ale stal se přece nejenom duchovním, ale i politickým správcem městečka. A bylo to všude viděti. Bez jeho vůle a proti jeho vůli nesmělo se nic státi. V obecním domě se scházivalo městské zastupitelstvo a za předsednictví starostova rozhodovalo, co se má činiti a co ne, co se má koupiti a co ne, co se má prodati a co ne, kdo se má do městské služby přijmouti a kdo propustiti, mají-li se obecní daně a poplatky zvýšiti čili ne atd. Na faře zase se scházivali občané, kteří by byli rádi buď městu něco prodali neb od města něco koupili, buď rádi městu sloužili aneb mu méně na daních platili atd. a pan farář o všem rozhodoval a jeho rozhodnutí bylo svatým zákonem pro pana starostu a celé zastupitelstvo. Na radnici vedla cesta přes faru a kdo po té cestě nešel, na radnici se nedostal. Bývalý starosta Dupont, vida takové hospodářství a citě hluboce svou po-

rážku, přísahal pomstu. A pomstil se. Starosta Boivin a jeho tajemník Rabier byli zatčeni a vsazeni do vězení. Město žaslo proč? Avšak bývalý starosta věděl a soud věc objasnil. Ukázalo se, že pan Boivin se svým tajemníkem byli lidé nepoctiví. Přijímali peníze od obyvatelů města a vůkolních sedláků a slibovali jim, že je uloží na vysoké úroky. A jistě je uložili, ale tak dobře, že jich vkladatelé nikdy více neuzřeli. Pan Boivin se svým asistentem byli odsouzeni do vězení. Lid byl na ně velmi rozezlen a zlořečil jim. Tím byl pan Dupont a jeho strana velmi posíleni. Při nových volbách zvítězili na celé čáře. Farář Marchand byl na hlavu poražen. Rozumí se, že tím vším nespokojenost mezi obyvatelstvem byla zvětšena. Strana straně začala vše činiti na příkoří. Tak příkladně u městečka stál dřevěný kříž na rozcestí. Byl všecek prohnílý. Farář Marchand dal postavit loni kříž nový a ohlásil v kostele, že bude ke kříži slavnostní procesí. Avšak starosta Dupont procesí zakázal a důvod udal, že si farář nevzal dovolení od městského úřadu. To způsobilo takové rozčilení, že byly obavy, že z toho vznikne všeobecná panika. Tak zmizel pokoj

Slova pro život, měsíčník, který Čapek v Brně založil roku 1899 jako první z jím vydávaných časopisů.

V žádosti Čapek píše, že „obmyslí vydávat nepolitický periodický časopis, jež obsahovati bude články směru křesťansko-svobodně-evangelického a přijímati obmezeně inseraty“.¹² Tisknout bude u

Eduarda Kalouse, k patnáctému dni každého měsíce, *Slova* měla vždy osm stran menšího formátu. Začal je vydávat vlastním nákladem, a to od roku 1899.

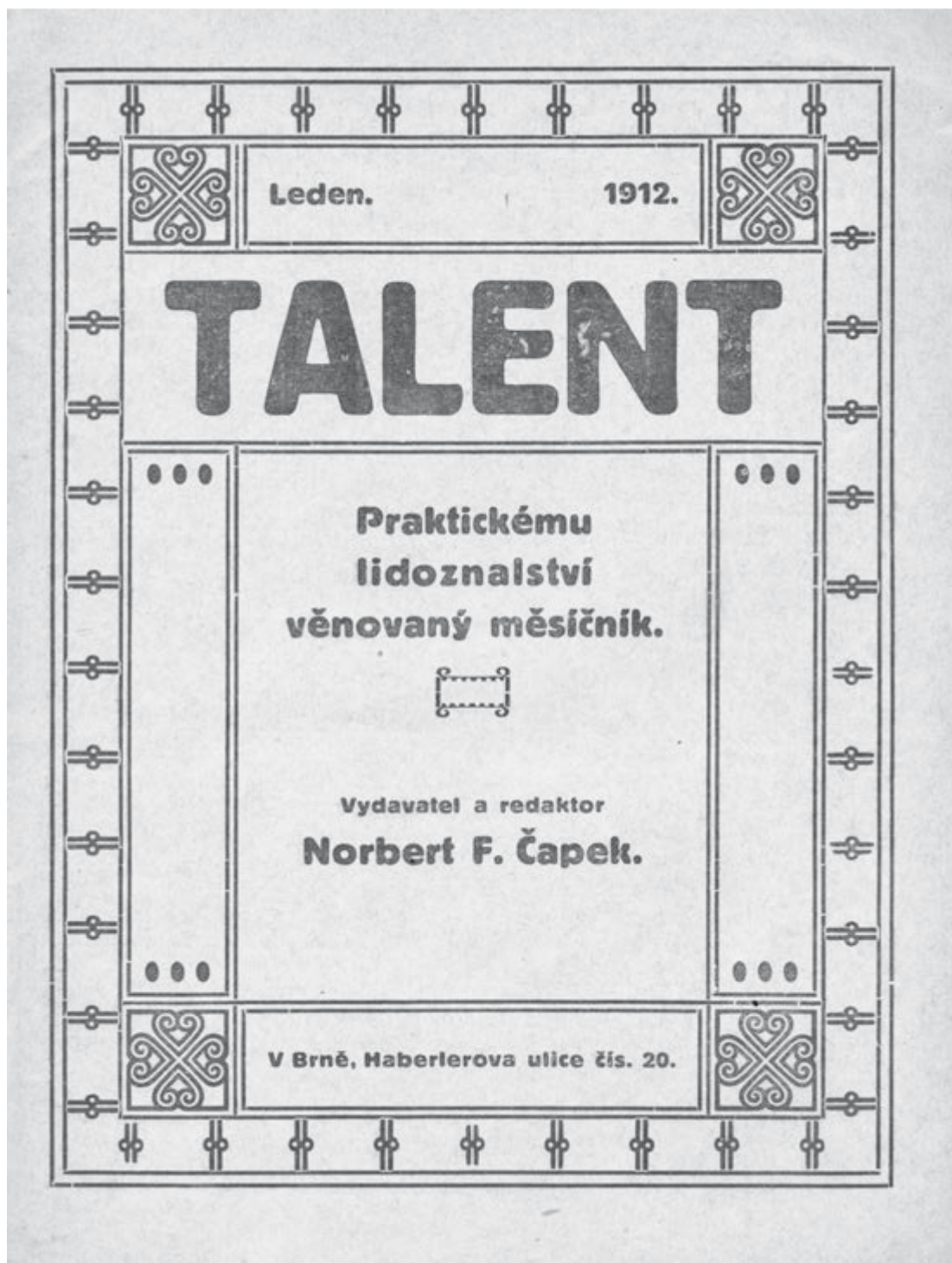
O šest let později, v roce 1905, je přejmenoval na *Probuzení* (stále to byl měsíčník), k němuž navíc pravidelně vycházely přílohy. (Redakce a administrace časopisu sídlila u Čapkových doma.) *Slova* i *Probuzení* byla zasílána jen těm, co si je předplatili, protože jejich výroba byla hrazena výhradně z předplatného.¹³ V roce 1901 začal Čapek vydávat ještě časopis *Moravský bratr* (vycházel jen do roku 1903).

Na tomto místě je třeba zmínit ještě jednu oblast, v níž se Čapek v Brně autorsky i vydavatelsky velice angažoval: už v Německu se oddal samostudiu psychologie, a pak zejména typologii, 14 metodám poznávání povahy lidí podle jejich fyziologických rysů. To ho nadchlo a zásadně ovlivnilo.

Frenologii a typologii se pak intenzivně věnoval i v praxi (po odchodu z Brna tyto obory průběžně studoval v USA a zabýval se jimi také po návratu do Československa).¹⁵ Tehdy ale se studiem a aplikací lidoznalectví teprve začínal, ovšem s velkým zapálením. Již z července 1901 máme doloženo několik dobrozdání od jeho klientů z Čech i Vídně, že se podrobili frenologickému zkoumání N. F. Čapka a *všechno souhlasí přesně a dokonale, a proto jej mohou jen doporučit*.¹⁶

Začal v této oblasti rovněž publikovat a i na tomto poli se projevil jako nesmírně plodný autor. Již roku 1901 několik českých periodik informuje o jeho, vlastním nákladem vydané knížečce *Jak poznám vlohy a náklonnosti člověka na první pohled?*¹⁷

V roce 1902 vydává rozsáhlejší titul, *Moderní frenologii*. Do této sféry spadají i další periodika, která Čapek založil, vydával a z velké části rovněž autor-sky plnil: od roku 1904 do roku 1908 vlastním nákladem *Pramen*, měsíční *Revue pro výchovu, vývin duševních sil a praktické lidoznalství*, později pak *Talent*, taktéž měsíčník, který vycházel mezi lety 1912 až 1914.

Titulní strana prvního čísla časopisu Talent.

Abychom Čapkovo působení v Brně lépe propojili rovněž s jeho budoucím unitářským působením, je třeba na tomto místě trochu odbočit a dodat, že v roce 1902 měl v Brně v rámci svého přednáškového turné, v němž upozorňoval na škodlivost alkoholismu, přednášku Tomáš G. Masaryk.¹⁸

Čapek ji tehdy navštívil a sám později v dopise Masarykovi vzpomínal, že ho hluboce ovlivnila a od té doby se „mnoho zabýval“ jeho „spisy, zvláště v ohledu náboženském“.¹⁹ Jen doplňme, že právě Masaryk Čapka o několik let později 1910 nasměroval k unitářství.

Kristýna Ledererová Kolajová

pokračování příště

Poznámky:

- ¹⁰ Norbert F. Čapek, *Úryvky z dějin kaceřovaných křesťanů*, první vydání, Brno: N. F. Čapek 1903, 80 s.
- ¹¹ Archiv NSČU, NFČ, kart. 2, složka 1898, úřední dopis, Polizei Direction, Brün, 14. 12. 1898.
- ¹² Tamtéž, složka 1898, vyrozumění policejního ředi-telství v Brně, že vydávání bere na vědomí, ze 4. 3. 1900.
- ¹³ Například jedno Probuzení s přílohou v rámci před-platného vyšlo na jednu korunu, bez přílohy na padesát haléřů, viz tiráž tohoto periodika.
- ¹⁴ A nejpozději v polovině roku 1901 již sám typologii úspěšně používal ve své psychologické praxi.
- ¹⁵ Zde je nutné uvést, že se snažil tuto sféru svého působení důsledně oddělovat od unitářství.
- ¹⁶ Archiv NSČU, NFČ, kart. 2, složka 1901, například dopisy Benjamína Marka (Víděň, 27. 7.) a L. Šťastného (Roudnice nad Labem, 20. 7.) a další dva dopisy s německými dobrozdánímí.
- ¹⁷ Archiv NSČU, NFČ, kart. 2, složka 1901, výstřižky z dobového tisku.
- ¹⁸ Jan Čuřín, *Československý abstinentní svaz v letech 1908–1915*, [diplomová práce], Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2008; Jiří Janíček, *Československý abstinentní svaz v kontextu českého a slovenského abstinentního hnutí 1. poloviny 20. století* [diplomová práce], Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Brno 2014.
- ¹⁹ Archiv NSČU, kart. 8, složka TGM a NFČ, nedatovaný rukopis s konceptem dopisu pro T. G. Masaryka (před rokem 1910).

Prameny:

Kristýna Ledererová Kolajová *Norbert Fabian Čapek a jeho působení v Brně (1898–1914)*, Tvůrčí život – časopis českých unitářů, ročník 9 / 2020, číslo 4–5, str. 17–41

-van-

Norbert Fabian Čapek v Brně

[Historie: Norbert Fabian Čapek v Brně 1.](#)

[Historie: Norbert Fabian Čapek v Brně 2.](#)

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté – Česká republika](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj baptistických sborů](#)